

Om Inddrivelse af Bøder og af konfiskerede Pengebeløb.

Professor *O. Hj. Granfelt* har i Bogform udsendt sin Afhandling i »Tidskrift, utgiven av Juridiska Föreningen i Finland« 1935 om »Straffverkställigheten«. De Straffuldbyrdelsen regulerende Retsregler, der jo i det hele er lidet indgaaende behandlet i nordisk Litteratur, underkastes her en kortfattet, systematisk Gennemgang, idet der redegøres for finsk Rets kriminaleksektive Myndigheder, den kriminaleksektive Retsgrund og selve Iværksættelsen af Straffene, herunder Dødsstraf, Frihedsstraf og Bødestraf, samt af Konfiskation. Medens den overvejende Del af Skriftet har speciel Relation til finsk Ret, er dog flere Punkter saaledes navnlig under Gennemgangen af Bødestraffens og Konfiskationens Iværksættelse, af mere almen Interesse. Her skal med Udgangspunkt i Forfatterens Bemærkninger, men udover Rammerne for en Anmeldelse, omtales et Par af disse Punkter.

I. *Granfelt* fortolker den i finsk Strfv. V: 3 m. 1 indeholdte Regel om, at Bøder inddrives »såsom om utmätning för gäld er stadgadt«, saaledes, at kun selve Udførelsen af den til Inddrivelsen nødvendige Forretning skal foretages efter Reglerne om »utmätning«, hvorimod de for denne iøvrigt foreskrevne processuelle Regler, f. Eks. angaaende Varsel og Appel, ikke menes at skulle gælde, bl. a. fordi de udelukkes ved »den materiella straffrättens krav på snabb och effektiv straffexecution«¹⁾.

¹⁾ O. Hj. Granfelt: Straffverkställigheten. Procesrättsliga studier. Helsingfors 1935.

Det maa nu ogsaa erkendes, at der kan anføres vægtige Grunde for Anvendelsen af en simplificeret, hurtigt tilendebragt Fogedforfølgning til Inddrivelse af Bøder, idet Udpantningsreglernes Betingelser og judicielle Kontrolbestemmelser ikke af Dømfældte bør kunne misbruges til at trække den endelige Fuldbyardelse af Bødedommen i Langdrag. Men uden særlig Lovhjemmel og nærmere Lovregulering vil man dog for dansk Rets Vedkommende, der i Straffeloven af 1930 § 52, 3. Stk., indeholder en til den citerede finske Regel svarende Bestemmelse¹⁾, næppe turde antage Granfelt's Fortolkning. Det fremgaar af Forarbejderne til den omtalte Straffelovsbestemmelse, at man oprindeligt har tænkt sig Bøderne inddrevet ved ordinær Retsforfølgning efter Civilrettens almindelige Regler²⁾. Først ved Regeringsforslaget af 1924 indsattes den senere i Loven optagne Regel om Inddrivelse ved Udpantning³⁾. Forslagets Motiver forudsætter, at denne Inddrivelsesmaade er den »lettest anvendelige« — hvad dog kun passer, naar Talen er om administrativt fastsatte Bøder — men indeholder intet til Støtte for en kun delvis Anvendelse af Retsplejelovens Udpantningsregler⁴⁾. At Retsplejeloven selv anser

1) »Betales en Bøde ikke, bliver den at inddrive ved Udpantning, medmindre Politiet skønner, at Inddrivelse ikke er mulig eller vilde gøre føleligt Skaar i den bødefældtes Livsvilkaar«.

2) Jfr. det i Forbindelse med Straffelovsudkastet af 1923 afgivne Udkast til Tillægslov B Nr. 39, hvor der foreslaas følgende Affattelse af Rpl. § 997, 2. Stk.: »Bøder saavel som Erstatning, der under Straffesagen er tilkendt nogen, samt andre Ydelser, der ved Dømmen er paalagt den skyldige, inddrives efter de i Bogen om den borgerlige Retspleje foreskrevne Regler....«. I Motiverne hertil (Sp. 449) hedder det, at den foreslaaede Ændring er »en nødvendig Følge af de i Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov § 55 givne Regler om Bødens Inddrivelse«.

3) Jfr. Forslagets § 58, 3. Stk.

4) Jfr. Forslagets Motiver p. 80: »I Modsætning til Udkastet foreslaas det, i Lighed med, hvad der har Hjemmel i flere tidligere Love, jfr. f. Eks. Lov Nr. 46 af 18. Februar 1922 § 35, 3. Stk., og Lov Nr. 109 af 1. April 1922 § 26, 3. Stk., at Inddrivelsen sker ved

Straffelovens Henvisning om Udpantning for udtømmende, fremgaar af den Affattelse, Retsplejelovens § 997, 2. Stk., fik ved Loven af 23. Juli 1932¹⁾.

Retsplejelovens Udpantningsregler synes herefter kun at kunne fraviges, hvor dette har særlig Hjemmel. Med Hensyn til det i Rpl. § 599 foreskrevne 5 Dages Udpantningsvarsel findes formentlig saadan Hjemmel til Fravigelse for Bødedømmes Vedkommende i Rpl. § 999, 2. Stk., hvorefter Fuldbyrldelsesfristen for upaaankelige Bødedømme som Regel er 3 Dage, men efter Omstændighederne helt kan bortfalde. Det vilde være urimeligt, om en Bødedøm, der har opnaaet en saadan Eksigibilitet, at den danner Grundlag for Afsoning, ikke indenfor samme Frist skulde kunne afgive Grundlag for en Udpantning. En anden Modifikation kunde tænkes med Hensyn til Regelen i Rpl. §§ 596 og 602 om delvis Frigørelse ved delvis Betaling under Fogedforretningen, da det efter Straffelovens § 52, 2. Stk. beror paa Politiet, om afdragsvis Betaling af en Bøde kan tilstedes. Da Bødestrafsystemet imidlertid tilsigter saavidt muligt at gennemføre Udredelsen af den principalt paalagte Bødestraf og indskrænke Afsoningen mest muligt, bør dog Retsplejelovens Regel foretrækkes fremfor Straffelovens, naar Udpantning finder Sted.

I Praksis har de her omtalte Spørgsmaal hidtil ikke fundet nogen Afgørelse, hvad der hænger sammen med, at Straffelovens Regel om Bøders Inddrivelse ved Udpantning

Udpantning. Denne Form for Tvangsfuldbyrdelse er den lettest anvendelige, og Anvendelsen synes ikke at frembyde Betænklichkeiten. Bestemmelsen i Retsplejelovens § 509 om *beneficium competentiae* maa antages ogsaa her at komme til Anvendelse; jfr. Straffelovsudk. 1912, Motiver p. 32 og Straffelovsudk. 1923, Motiver Sp. 137.

¹⁾ Den fra forrige Side i Note 2 omtalte Formulering af Rpl. § 997, 2. Stk. ændredes nemlig, efter at Straffeloven havde indført Udpantning for Bøder, saaledes, at Ordene »Bøder saavel som« i §ens Begyndelse udgik, jfr. Rigsdagstidende 1930—31, Tillæg A Sp. 4867, jfr. 5069—70.

— stik imod Lovgiverens Forventning — hidtil nærmest er forblevet en Regel paa Papiret, da Politiet, naar en Bøde ikke betales, saa at sige altid skønner, at Inddrivelse ikke er mulig, og derfor skrider direkte til Afsoning¹⁾. Skal Inddrivelsesadgangen faa virkelig praktisk Betydning, maa den sikkert omfatte Adgang til at holde sig til Skyldnerens Arbejds- eller Tjeneste- eller lignende Indtægt, jfr. Retsplejelov § 511, 4. Stk., Statsskattelov § 38.²⁾

II. Angaaende Bødekravs Stilling i Konkurrence med andre Krav bemærker *Granfelt*, at Bødekravet efter finsk Ret maa vige, da »böter ega minsta rätt«.³⁾ En beslægtet Regel var tidligere hjemlet i dansk Ret ved Forordn. 6. December 1743 § 12, men denne Bestemmelse maa formentlig være bortfaldet som ikke nævnt i Konkursloven.⁴⁾ Herefter maa Bødekravet, forsaavidt der ikke er særlig Hjemmel til at anse det for privilegeret, se saaledes Kornlov Nr. 222, 3. August 1935 § 10, 4. Stk., konkurrere paa lige Fod med almindelig uprivilegeret Gæld, saafremt det overhovedet kan anmeldes i Konkursboet.⁵⁾ Efter Ordene i Straffelovens § 52 er en saadan Anmeldelsesret i og for

1) Jfr. svensk Promemoria ang. ändrade bestämmelser rörande verkställighet och förvandling av bötesstraf (Statens offentl. utredningar 1935: 57) p. 25 om de daarlige Resultater i svensk Praxis af utmätnings-Institutet.

2) Jfr. det ny svenske Udkast til Lov om Bødestraf § 4, der hjemler Adgang til at inddrive Bøder ved »införsel« (Tilbageholdelse af Arbejds løn).

3) 1. c. p. 58—59.

4) Jfr. *Deuntzer*, Skifteret p. 203, *II. Munch-Petersen*, Skifteretten ved *Erwin Munch-Petersen*, 1935, p. 94, *Popp-Madsen*, Bod p. 303; cfr. dog Straffelovsudkast 1912, Motiver p. 32, hvor det uden Begrundelse udtales, at Erstatningskrav gaar forud for Bødekrav.

5) Jfr. *Deuntzer*, Skifteret p. 203 og *II. Munch-Petersen*, anførte Værk p. 74 om, at Anmeldelseskravet maa være betinget af, at Bødedommen er afsagt for Konkursen; cfr. derimod *Popp-Madsen*, Bod p. 303, der blot vil betinge Anmeldelsesretten af, at det strafbare Forhold ligger før Konkursen. Sidstnævnte Opfattelse bør formentlig tiltrædes, idet Bødekravet opfattes som stiftet allerede

sig ikke hjemlet, da Loven kun giver Adgang til at inddrive Bøden ved Udpantning, og Udpantning maa være udelukket, efter at Konkurs er indtraadt. Men da Hovedvægten i Straffelovens nye Bøderegler ligger paa Inddriveligheden, og Ordene »ved Udpantning« blot er tilføjet for at aabne en særlig let Adgang til Kravets Forfølgning, maa Kravet dog uden udtrykkelig Hjemmel kunne anmeldes i Konkursboet. Dette støttes ogsaa af en e contrario Slutning fra 4. Stk. i Strfl. § 52, hvorefter Bøden ikke uden særlig Lovhjemmel kan kræves betalt i den bødefældtes Dødsbo eller inddrives hos nogen anden end den bødefældte, en Regel, der iøvrigt ogsaa maa komme til Anvendelse, naar Dødsboet behandles som Ikkevedgaaelsesbo efter Skifteovens Kapitel 3. Noget andet er, at det naturligvis som Regel vil være særligt upraktisk at skulle udsætte en Bødefafsoning, indtil Konkursbehandlingen er endt, hvorfor Politiet i Tilfælde af bødefældtes Konkurs som Regel maa kunne skønne, at Inddrivelse »ikke er mulig«, jfr. Strfl. § 52, 3. Stk. Paa den anden Side vil der dog kunne forekomme Tilfælde, hvor Bødeinddrivelsen overfor Konkursboet vil være af betydelig praktisk Interesse, saaledes navnlig ved Overtrædelser af Særlovgivningen, hvor Bøden er overvejende fiskalt begrundet, eller hvor Afsoningsreglerne i Forhold til Bødens Størrelse svigter, eller hvor Bøden undtagelsesvis er paalagt en kollektiv Enhed. At Hensynet til Kreditorerne afgørende skulde tale mod at anerkende Anmeldelsesretten, hvor denne har praktisk Interesse, kan næppe være rigtigt. Det Tab, der herved muligvis tilføjes Kreditorerne, er ikke væsensforskelligt fra de skadelige Følger, en Straffedom normalt medfører for den skyldiges Paarørende og Kreditorer. Det maa ogsaa tages i Betragtning, at Bødeinddrivelsen normalt træder i Stedet for en

ved den straffbare Handlings Foretagelse, jfr. den Stilling, Praxis har indtaget med Hensyn til Anerkendelse af Anmeldelsesret for Sagsomkostninger i Straffesager (se herom Munch-Petersen l. c. p. 74).

subsidiær Frihedsstraf, hvis Udstaaelse kan skade Domfældtes Betalingssevne i lige saa høj Grad som Bødekravets Inddrivelse. En Vigepligt for Bødekravet overfor simple Kreditorkrav vil endvidere kunne føre til vanskeligt beviselige Proforma-Gældsstiftelser etc. Det vil derfor være betænkeligt at genindføre en Regel i Lighed med Fr. 1743 § 12. Derimod burde der sikkert gives en almindelig Hjemmel for, at den forurettedes Erstatningskrav skal kunne dækkes gennem Bodeprovenuet, jfr. herved Strfl. § 77 om Konfiskationsbeløbs Anvendelse til Dækning af den forurettede.

Er Udpantning sket før Konkursen, tilkommer der Bødekravet samme Separatiststilling som ethvert andet ved Udpantning sikret Krav. Overfor bødefældtes Dødsbo maa formentlig den før Dødsfaldet foretagne Udpantning for Bøde bevare sin Gyldighed, da Realisationen af det udpantede ikke kan siges at komme i Strid med Regelen i Strfl. § 52, 4. Stk. om, at Bøde ikke kan »kræves betalt« i Dødsboet.

III. Med Hensyn til Konfiskation af Pengebeløb bemærker *Granfelt* (l. c. p. 58—59), at Iværksættelsen heraf følger samme Regler som de for Bødeinddrivelse gældende (dog at Bødekrav som ovenfor nævnt efter finsk Ret staar tilbage for andre Pengekrav, altsaa ogsaa Konfiskationskrav). Efter dansk Ret maa der sondres mellem forskellige Tilfælde.

A. Saa længe ingen Beslaglæggelse af bestemte Pengebeløb har fundet Sted, kan en Konfiskationsdom i Henhold til Strfl. § 77, 1. Stk. Nr. 3¹⁾, kun antages at stifte en Fordringsret til Fordel for Statskassen²⁾. Dette Krav maa, forsaavidt Særlovgivningen ikke indeholder specielle Bestemmelser, indrives i Henhold til Retsplejelovens § 997, 2. Stk. (»andre Ydelser, der ved Dommen er paalagt den

1) »Ved Dom kan... til Fordel for Statskassen inddrages... det ved en strafbar Hænding indvundne Udbytte, for saa vidt ingen kan gøre retsligt Krav derpaa, eller et Beløb, der skønnes at svare dertil«.

2) Jfr. nærmere *Hurwitz*, Konfiskation p. 145—47.

skyldige«), altsaa efter den borgerlige Retsplejes almindelige Regler, det vil sige ved en af Fogden i Henhold til Dommen foretagen Udlægsforretning. Indtil denne har fundet Sted, er Statskassens Krav ikke sikret mod Domfældtes Kreditorer eller Successorer udover den Retsbeskyttelse, der tilkommer en Pengekreditor i Almindelighed. Gaar Domfældte fallit, maa Konfiskationskravet anmeldes i Konkursboet som almindelig Gæld. Samme Anmeldelsesret har Statskassen overfor Domfældtes Dødsbo, idet Regelen om Bøders Bortfald i Tilfælde af den skyldiges Død ikke kan anvendes analogt¹⁾. Det anførte synes at maatte gælde, hvad enten Dommen har konfiskeret Forbrydelsens direkte Udbytte eller »et Beløb, der skønnes at svare dertil«. En anden Opfattelse har dog *Krabbe*, Straffelovskommentar 2. Udgave, p. 169, idet han vil gøre Inddragelsen af Udbyttets Ækvivalent betinget af, »at Ækvivalentet virkelig er i Behold, at Boet altsaa er i Stand til at dække baade Kreditorerne og Statskassens Konfiskationskrav«. Herefter vilde Konfiskationskrav af den omtalte Art saa godt som aldrig kunne kræves betalt i den domfældtes Konkursbo. Efter Omstændighederne vil der herved tilføres Kreditorerne en Berigelse, nemlig naar Debitor gennem den straffbare Handlings Udbytte har forbedret sin Status (uden at Udbyttet dog foreligger individualiseret). Men mod dette Resultat taler den Betragtning, at Kreditorer ikke bør begunstiges ved deres Debtors Forbrydelse; de bør saa vidt muligt have den Adgang til Dækning, som de vilde have haft, hvis Debtors Formue ikke var blevet beriget ved Forbrydelsen. Hertil kommer, at det stemmer bedst med, hvad der iøvrigt maa antages med Hensyn til en Konfiskationsdoms civilretlige Virkninger, at overføre Formuerettens almindelige Regler paa det ved Dommen fastslaaede Konfiskationskrav, og at der bør paavises en særlig Hjemmel for at gøre Afvigelse herfra. En saadan særlig Hjemmel fin-

¹⁾ *Hurwitz*, l. c. p. 131—34.

des formentlig ikke i den af Krabbe anførte Motivudtalelse i Straffelovsudkastet af 1923 Sp. 170. Naar det her hedder, at der ved Sætningen »eller et Beløb, der skønnes at svare dertil«, sigtes til saadanne Tilfælde, »hvor det ved en strafbar Handling indvundne Udbytte ikke forefindes in natura eller er direkte paaviseligt, men hvor den ved Forbrydelsen indvundne Berigelse dog maa antages at være til Stede« (fremhævet her), kan dette kun have Relation til Forholdene, som de er i det Øjeblik, Dommen skal afsiges. Den fakultative Konfiskationsadgang med Hensyn til Udbytte bør altsaa ikke benyttes, naar Berigelsen er helt forbrugt ved Sagens Paadømmelse. Men er Konfiskation idømt, maa senere Forbrug være uden Indflydelse paa Statskassens Stilling som Kreditor for det konfiskerede Beløb.

B. Medens Konfiskationsdomme efter det anførte kun stifter en Fordringsret, naar Konfiskatet ikke er en bestemt, individualiseret Ting, kan en særligt sikret Ret opnaas ved forudgaaende eller efterfølgende Retsforfølgningsskridt. I saa Henseende kommer ikke blot de almindelige civilretlige Sikringsmidler i Betragtning (jfr. ovenfor om Rpl. § 997, 2. Stk.), men ogsaa og navnlig Reglerne om Beslaglæggelse i Retsplejelovens Kapitel 68. Efter Ordlyden af Rpl. § 745 kan Beslaglæggelse med Henblik paa efterfølgende Konfiskation ganske vist kun ske, forsaavidt angaar »Ting«, hvorunder man næppe har tænkt sig ikke individualiserede Pengemidler og Værdier. Men paa den anden Side udelukker Ordene ikke en bredere Fortolkning, og praktiske Hensyn taler i høj Grad for, at der skabes Adgang til i videst muligt Omfang at sikre Konfiskationskravet overfor Sigtedes Kreditorer paa et tidligt Stadium af Sagen. Antages Beslaglæggelsesreglerne at kunne anvendes i denne Forbindelse, maa i Medfør af § 745 og § 746 ogsaa Politiet kunne foretage den dér hjemlede foreløbige Tagen i Bevaring og foreløbige Beslaglæggelse af Værdier svarende til det formodede Udbytte af den strafbare Handling, Sigtelsen angaar.

Garanti mod heraf flydende Ubillighed maa navnlig søges i Retsplejelovens Bestemmelse om, at Spørgsmaalet om den foreløbige Beslaglæggelses Opretholdelse inden 24 Timer skal forelægges for Retten (§ 746, 1. Stk.). Hvad angaar Virkningen af Beslaglæggelsen, maa det antages at denne skaber en Separatistrettighed for Statskassen med Hensyn til Konfiskatet, resolutivt betinget af en Frifindelse ved Retten eller dennes Bestemmelse om, at Beslaglæggelsen skal ophæves. Tilsvarende maa antages med Hensyn til den Beslaglæggelsen forudgaaende Tagen i Bevaring. Nogen udtrykkelig Hjemmel for disse Resultater giver Retsplejeloven ganske vist ikke, idet den ikke udtaler sig om de civile Virkninger af denne Art af Beslaglæggelse. Resultatet støttes derimod paa de ovenfor anførte almindelige Regler om Konfiskations Virkning, idet Konfiskationsdom efter forudgaaende Beslaglæggelse jo angaar individualiserede Genstande og derfor overfører Ejendomsret over Konfiskatet. At denne Ejendomserhvervelse da tillægges Virkning *ex tunc*, fra den gennem Beslaglæggelsen eller Bevaringstagelsen skete Individualisering, er i god Overensstemmelse med civile Principper om Ejendomsrets Overgang og støttes afgørende af de pønale Hensyn, der ligger bag Regelen om Konfiskation af Udbytte. Med det her anførte stemmer i Resultatet Østre Landsrets Kendelse i Ugeskrift for Retsvæsen 1932 p. 825¹⁾.

Den her omtalte Beslaglæggelse af Formue til Sikring af Konfiskationskrav angaaende Udbytte danner et praktisk vigtigt Supplement til de i Retsplejelovens Kapitel 73 inde-

¹⁾ Efter at Politiet havde beslaglagt et Beløb paa 7130 Kr. i danske Sedler, der var indvundet ved Veksling af Reichsmark, som Sigtede havde erhvervet ved Salg af udsmyglet Guld, gjorde en Kreditor i Henhold til frivilligt Forlig Udlæg i en Del af Beløbet. Skont Rettens Beslaglæggelse af det paagældende Beløb først skete fire Dage efter denne Udlægsforretning, kunde Kreditor ikke kræve det udlagte Beløb udleveret, da der »ved Beslaglæggelsen for Politiet var skabt en Ret til at tilbageholde Pengene, uanset om andre ellers vilde have Ret til at komme i Besiddelse af dem«.

holdte udtrykkelige Regler om »Beslag« paa Formue som Pressionsmiddel overfor en undvegen Siglet og »Beslaglæggelse« af Gods til Sikkerhed for Sagens Omkostninger og Erstatningsansvar. Disse Forholdsregler vil efter de af Loven opstillede Betingelser ikke direkte kunne finde Anvendelse, naar Talen er om at sikre et Konfiskationskrav. Og Interessen i en analogisk Anvendelse navnlig af § 797 om Beslaglæggelse af Gods bliver minimal, dersom det i det foregaaende anførte antages, idet § 797 udtrykkeligt kun tillægger Beslaglæggelsen Virkning som Arrest, altsaa ikke giver den Beskyttelse overfor Sigtedes Kreditorer, medens Beslaglæggelsen efter § 745 skaber Separatiststilling. Der kan iøvrigt ikke siges at være noget urimeligt i, at en Beslaglæggelse til Sikring af Konfiskation medfører videregaaende Virkning end en Beslaglæggelse til Sikring af Erstatningskrav. Dels bæres Konfiskationen af særlige pønale Hensyn, der ikke i tilsvarende Grad gælder med Hensyn til Erstatningskravets Gennemførelse. Dels afhjælpes Ubilligheder i Forhold til den ved Forbrydelsen forurettede ved Regelen i Straffelovens § 77 i Slutningen om, at Udbyttet af Konfiskatet forlods skal anvendes til Dækning af Erstatningskravet, saafremt Erstatning ikke kan faas paa anden Maade hos den skyldige.

Stephan Hurwitz.